
KİTAP İNCELEMELERİ

Üstün Zekâlılar: Özellikleri, Tanılanmaları, Eğitimleri

Yazar: Uğur Sak

Basım Bilgileri: 2012, Vize Basım Yayın, Ankara

İnceleyen: Şule Demirel¹

“Üstün Zekâlılar: Özellikleri, Tanılanmaları, Eğitimleri” adlı yenilenmiş ikinci basım olan bu kitap; üstün zekâ tanımları ve tarihçesi, üstün zekâ kuramları, üstün zekâlıların özellikleri ve gelişimleri, tanılama, eğitim stratejileri, müfredat tasarımı ve müfredat modelleri, eğitim programı tasarımı, program değerlendirme, sosyal-duyuşsal-akademik konular ve rehberlik, üstün zekâlı öğrencilerin öğretmenleri olmak üzere on bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde belli başlı üstün zekâ tanımları verilmiş ve Galton’dan 21.yüzyıla kadar üstün zekâ alanındaki araştırmalardan kısaca bahsedilmiştir. İlk bölümde paylaşılan üstün zekâ tanımlarını, ikinci bölümde üstün zekâ kuramları takip etmektedir. Bu bölümde Psikososyal Sınıflar Kuramı, Beşgen Kuramı, Başarılı Zekâ Kuramı, Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı, Üçlü Halka Kuramı, Meta Kuram, Çoklu Zekâ Kuramı, Yıldız Modeli ve Emergenik Kalıtım Epigenetik Gelişim Kuramı gibi kuramsal çalışmalar açıklanmıştır. Üçüncü bölümde üstün zekâlı bireylerin genel özellikleri, Ruf Modeli temel alınarak IQ düzeyine göre üstün zekâlı çocukların sınıflanması, üstün zekâlı çocuklar içerisinde yer alan özel gruplar ve üstün zekânın gelişimini etkileyen genetik ve çevresel faktörler üzerinde durulmuştur.

Dördüncü bölümün teması, üstün zekâlılarda tanılamadır. Bu başlık altında tanılamamanın amaçları, ilkeleri, tanılama yöntem ve yaklaşımları, tanılama süreci, zekâ ölçekleri, tanılama sorunları ve tanılamamanın etkililiğinin belirlenmesi gibi konulara yer verilmiştir. Tek tip tanılama aracı kullanılması, yüzde sorunu, eşit olmayan temsil, tanılama sistemi ile program arasındaki uyumsuzluk ve tavan etkisi tanılama sorunları arasında yer alır.

Eğitim stratejileri konusu, kitabın beşinci bölümünün temasını oluşturmaktadır. Bu bölümde üstün zekâlı öğrencilerin eğitimlerinde kullanılan stratejilerden zenginleştirme, hızlandırma, gruplama ve mentörlük incelenmiştir. Hızlandırma ve zenginleştirme stratejileri, üstün zekâlıların eğitiminde en yaygın kullanılan stratejilerdendir. Bunların gruplama türleriyle birlikte kullanılmaları daha yararlıdır. Gruplama türleri, kapsadıkları zamana göre tam veya yarı zamanlı gruplar; öğrencilerin yetenek profillerine göre ise homojen ve heterojen gruplar olmak üzere iki ana başlıkta ele alınabilirler. Mentörlük uygulamaları da aslında zenginleştirmenin bir parçası olarak düşünülebilir, son derece önemli bir eğitim stratejisidir.

---

¹ Research assistant, Anadolu University

Altıncı bölümde üstün zekâlılar için müfredat tasarımı ve müfredat modelleri konusu ele alınmıştır. Bölümde öncelikle müfredat ilkeleri paylaşılmıştır. Üstün zekâlıların eğitimi alanında kullanılan müfredat modelleri, içerik, süreç ve ürün odaklı modeller olmak üzere üç ana başlıkta incelenmiştir. Maker Modeli, ÜYEP Müfredat Modeli, Paralel Müfredat Modeli, Müfredat Daraltma Modeli, Entegre Müfredat Modeli, Izgara Modeli ve Çoklu Menü Modeli, bu bölümde incelenen müfredat modelleridir.

Yedinci bölümün ana konusunu eğitim programı tasarımı ve program modelleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda ÜYEP Modeli, Purdue Üç Evre Modeli, Üçlü Zenginleştirme ve Döner Kapı Modeli, Yetenekler Sınırsız Modeli ile Otonom Öğrenen Modeli açıklanmıştır. Bu gibi modellerin geliştirilmesinde kuramsal çalışmaların, aile beklentilerinin, eğitim sisteminin ve toplumun bakış açısının dikkate alınması gerekir.

Sekizinci bölümde program değerlendirme süreci ve eğitim programı standartları paylaşılmıştır. Program değerlendirmesi, üstün zekâlılara eğitim veren programların temel unsurlarından biridir. Nitelikli programların da belli standartları vardır. Bu standartlar, program değerlendirmesinde ölçüt olarak da kullanılabilirler.

Dokuzuncu bölümde sosyal, duygusal, akademik konular ve rehberlik konuları ele alınmıştır. Bölümde üstün zekâlı öğrencilerin sosyal, duygusal, akademik gelişimleri ve bu alanlardaki özellikleri paylaşılmıştır. Bununla birlikte üstün zekâ etiketi, motivasyon, beklenmedik başarısızlık, düşük başarı gibi konular ve bunlarla ilgili rehberlik stratejilerine de bölümde yer verilmiştir.

Kitabın son bölümü, üstün zekâlı öğrencilerin öğretmenleri konusuna ayrılmıştır. Üstün zekâlıların eğitiminde öğretmen yetiştirme, öğretmen nitelikleri ve öğretmen standartları konuları da kitapta geçen diğer konular kadar önemlidir. Standartlar hem öğretmen yetiştirmede hem de öğretmen seçiminde bir kılavuz olarak kullanılabilirler. Üstün zekâlı öğrencilerin öğretmenlerinde olması gereken en önemli özellikler, öğrencileri anlamaları ve alanlarında uzman olmalarıdır. Türkiye’de öğretmen yetiştirme konusundaki çalışmalar ise henüz çok yenidir.